

Za lastno predstavništvo

Medtem ko pišemo, nam je le znano, da je od slovenskih kandidatov na volitvah za novi parlament izvoljen prof. dr. Darko Bratina. Kandidiral je na listi Demokratske stranke levice (PDS) v goriškem senatnem volilnem okrožju. Prof. Bratina je tudi edini izvoljeni senator PDS v Furlaniji Julijski krajini. Za uspeh mu iskreno čestitamo.

Na volitvah pa ni prodril dosedanji senator Stojan Spetič, ki je ob razkolu v bivši KPI izbral

DRAGO LEGIŠA

njeno manjšinsko vejo (Komunistično obnovo) in ni kandidiral v svojem senatnem okrožju (Trst II.), ker ni hotel — tako je izjavil — ogrozati izvolitve kandidata Bratine, ki je imel največ možnosti za uspeh. Spetič je bil tako nosilec liste svoje stranke na volitvah za poslansko zbornico tako v tržaškem kot v mnogo večjem okrožju Gorica, Videm, Pordenon, Belluno. Kot smo že povedali, pa tokrat ni uspel, česar nam je žal.

Toda tudi pri zadnji volilni preizkušnji se je zelo jasno pokazalo, da je izvolitev kandidata slovenske narodnosti v rimski parlament velika neznanka, saj je njegova prisotnost v enem obeh osrednjih zakonodajnih zborov v resnici odvisna od vrste dejavnikov; za časa KPI predvsem od dobre volje njenih voditeljev, zdaj pa od dobre volje njihovih naslednikov in dedičev.

Mislimo, da je takšno stanje za vsakogar, kdor kaj da na lastni ponos in na lastno dostojanstvo, nesprijemljivo. Med drugim tudi ni v skladu s temeljnimi načeli demokracije, saj mora ta predvsem omogočiti tako posamezniku kot skupnosti, v okviru katere se razvija njegova osebnost, sodelovanje v zakonodajnih telesih.

Prav zaradi tega je Slovenska skupnost postavila v ospredje svojega volilnega programa zahtevo, naj se tako spremeni italijanska volilna zakonodaja, da bo tudi slovenski narodni manjšini zagamčeno predstavništvo v rimskem parlamentu. To je z dobro voljo izvedljivo in nikakor ni ne-

Državnozborske volitve v Italiji povzročile hud potres

Krščanska demokracija ostaja kljub osipu glasov zdaleč najmočnejša stranka

Kljub splošnemu potresu, ki so ga povzročile državnozborske volitve 5. in 6. t. m., in kljub občutnemu osipu glasov je Krščanska demokracija še vedno zdaleč najmočnejša stranka v Italiji in še vedno nosilni steber političnega življenja v državi. Res je sicer, da se je ta stranka prvič v zgodovini republike znašla pod ravni 30 odstotkov glasov, vendar je prav tako res, da je dosedanja druga najmočnejša italijanska stranka (bivša Komunistična partija Italije) zbrala z obema svojima vejama nekaj nad 21 odstotkov glasov. Kako daleč se torej zdijo časi, ko je bila KPI na tem, da prehiti stranko relativne večine!

Svoje dosedanje glasove so v bistvu ohranili socialisti, kar pomeni, da se ni posrečil poskus, da bi ta stranka postala alternativna sila Krščanski demokraciji in jo tudi zamenjala pri vodstvu države. Od ostalih dveh strank dosedanje vladne ko-

alicije je rahlo napredovala liberalna stranka, medtem ko so socialdemokrati nekoliko nazadovali.

Posrečil se tudi ni poskus republikanske stranke, ki je bila do pred kratkim zvesta zaveznicu Krščanske demokracije, da bi s prodornim uspehom na volitvah potisnila stranko relativne večine v kot in prevzela njeno mesto v vladi in državi. Republikanci so zbrali le nekaj nad 5 odstotkov glasov, kar je veliko premalo, da bi smeli računati na kako večjo vlogo v italijanski politiki.

Velik potres je na teh volitvah povzročil pojav Lige s severa (Lega Nord), ki je v dosedanjem parlamentu imela le enega samega senatorja, zdaj pa ima več desetih senatorjev in poslancev, s čimer je postala politična sila, s katero bodo morali vsi računati. Njen uspeh — kakor tudi uspeh sorodnih političnih skupin na severu države — je imel za posledico,

Novoizvoljeni senator DSL prof. Darko Bratina

da so izgubile glasove prav najmočnejše politične stranke, zlasti Krščanska demokracija in Demokratična stranka levice ter delno tudi socialisti. Na jugu države, na primer na Siciliji, pa so Krščanski demokraciji skočili v hrbet njeni disidenti, kot na primer bivši župan v Palermu, krščanski demokrat Orlando, čigar lista je v tem mestu prva in je s tem odvzela prvenstvo, ki ga je do zdaj imela Krščanska demokracija.

Po volitvah nastane, kot je naravno, najprej vprašanje, kako in s kakšnimi silami sestaviti novo vlado. Koalicija bo spet nujna, saj nobena stranka nima absolutne večine v parlamentu. Na papirju se lahko obnovi štiristrankarsko zavezništvo, ki je bi-

STRANKE	SENAT		ZBORNICA	
	SEDEŽI			
	1992	1987	1992	1987
KD	107	125	206	234
KPI	—	100	—	198
DSL	64	—	107	—
SKP	20	—	35	—
PSI	49	36	92	94
MSI-DN	16	17	34	35
PRI	10	8	27	21
PLI	4	3	17	11
PSDI	3	5	16	17
L. PANNELLA	—	—	7	—
L. REFERENDUM	—	—	—	—
ZELENA LISTA	4	1	16	13
L. AUT. VENETA	1	—	1	—
LEGA LOMBARDA	25	1	55	1
RETE	3	—	12	—
SVP	3	2	3	3
L. V. AOSTA ⁽¹⁾	1	1	1	1
AVTON. LISTA	3	—	—	—
FEDERALIZEM ⁽²⁾	1	—	1	—
PSI-PSDI-PR	—	9	—	—
OSTALI	1	6	—	24
SKUPNO	315	315	630	630

(1), (2) Narodnostne manjšine bodo odslej zastopali 4 poslanci, saj sta listi Federalizem in L. V. Aosta nastopili kot zaveznici

Iz vsebine:

Ambrož Kodolja: *Problemi katoliške Cerkve na Češkem in Slovaškem* (str. 2)

Janez Povše: *Se je pričela zamejska pomlad?* (str. 3)

Majda Artač Sturman: *Pregarčeva drama »Črni galebi«* (str. 5)

lo na oblasti do volitev. Krščanska demokracija, socialisti, socialdemokrati in liberalci imajo, kljub osipu glasov, večino v poslanski zbornici, v senatu pa bi jo imeli, če bi pridobili še nekaj glasov (pri tem prihajajo v poštev trije senatorji južnotirolske ljudske stranke, senatorja iz Doline Aosta in s Sar-

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 12. aprila, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Velik križ«; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Boris Kobal: »Bonjour Triestesse ali kabaret podirajočih se dni«; 15.30 Krajevne stvarnosti.

■ PONEDELJEK, 13. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Jugoslavija 1918-1941; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Aleksandrovič Gončarov: »Oblomov«; 12.00 Nikoli ni prepozno za učenje; 12.40 S pesmijo od Brd do Krasa; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček; 15.30 Strmeče uho; 16.00 Mi in glasba; pianistka Katja Milič; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.30 Mladi val.

■ TOREK, 14. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Alpe Jadran; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Aleksandrovič Gončarov: »Oblomov«; 12.00 Nepoznane odrske sanje; 12.40 S pesmijo od Brd do Krasa; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mi in glasba; pianistka Katja Milič; 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Dopisnice z najbližjega vzhoda; 17.40 Mladi val.

■ SREDA, 15. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Aleksandrovič Gončarov: »Oblomov«; 12.00 Male neznane države; 12.40 S pesmijo od Brd do Krasa; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na goriškem valu; 15.30 Simboli in še kaj; 16.00 Mi in glasba; Osebnost Giuseppa Tartinija; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Literarne podobe: Glasovi iz Sibirije; 17.40 Mladi val.

■ ČETRTEK, 16. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Dopisnice z najbližjega vzhoda; 9.35 Dvajset minut z...; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Aleksandrovič Gončarov: »Oblomov«; 12.00 Moji prijatelji za boljši svet; 12.40 Naši zbori. Moški zbor Valentin Vodnik iz Doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Spoznajmo Slovenijo; 16.00 Mi in glasba; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Četrtkova srečanja; 17.50 Mladi val.

■ PETEK, 17. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Halo, dober dan! Tu 362875; 9.00 Boris Kobal: »Bonjour Triestesse ali kabaret podirajočih se dni.«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Aleksandrovič Gončarov: »Oblomov«; 12.00 Šaljivo — resno; 12.40 Naši zbori. Mešani zbor Lojze Bratuž iz Gorice; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Barvni ringaraja«; 14.30 Od Milj do Devina; 15.30 Simboli in še kaj; 16.00 Mi in glasba; 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Kulturni dogodki; 17.40 Mladi val.

■ SOBOTA, 18. aprila, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 Zapis o literatih; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v luteranski cerkvi v Trstu; 11.30 Ivan Aleksandrovič Gončarov: »Oblomov«; 12.00 Oddaja iz Rezije; 12.45 Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 15.00 Duh časa in čar odra v spominih Jožeta Babiča; 16.00 Mi in glasba; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Hugo von Hofmannsthal: »Salzburški veliki oder sveta.«

Poslovno srečanje v Novi Gorici

V veliki dvorani hotela Delta v Novi Gorici se bo v sredo, 15. aprila, ob 15. uri pričelo poslovno srečanje, ki je namenjeno gospodarstvenikom in podjetnikom iz Slovenije in Italije. Organizatorji so časopis Barometer s svojimi člani Barometrove baze, Društvo slovenskih ekonomistov iz Nove Gorice in Ministrstvo za malo gospodarstvo Republike Slovenije, ki je pokrovitelj te prireditve.

Srečanja se bodo udeležili ugledni strokovnjaki, govor pa bo predvsem o tem, kaj storiti in kako delati v slovenskih specifičnih podjetniških razmerah, kako je s podjetništvom v Italiji, o možnostih sodelovanja slovenskih in italijanskih podjetij ter o pospeševanju vključevanja v mednarodne tokove znanosti in tehnike. Podrobnejše informacije lahko dobite v Ljubljani na sedežu Barometra (Žibertova 1), ki odgovarja na telefonsko številko 0038/61/310671.

V Društvu slovenskih izobražencev v Trstu bo v ponedeljek, 13. aprila koncertni večer DUA LIPOVŠEK. Beethovenova, Srebotnjakova in Ravelova dela bosta izvajali pianistka NATAŠA LIPOVŠEK in violinistka TATJANA LIPOVŠEK. Koncert bo v Peterlinovi dvorani v ulici Donizetti, 3 z začetkom ob 20.30.

Za lastno...

kaj, kar ne bi bilo v skladu z italijanskim pravnim redom; (to vprašanje je, kot znano, zadovoljivo rešila republika Slovenija za italijansko manjšino v Istri).

To je bil tudi eden glavnih razlogov, zaradi katerih se je Slovenska skupnost na teh volitvah odločila za sodelovanje z listo Federalizem, katere izvoljeni senatorji in poslanci bodo v rimskem parlamentu nosilci in tolmači teh zahtev ter tudi imajo možnost, da ob tesni podpori naše matične države, pristojnih mednarodnih manjšinskih organizacij ter ustanov in mednarodne javnosti dosežejo v 11. zakonodajni dobi ustrezne rezultate.

Volilni izidi dokazujejo, da je marsikateri naš volivec vse to dobro razumel, tako da je za listo Federalizem kljub ostri nasproti gonji in kljub omalovaževanju našega sodelovanja zbralo okrog sebe še kar zadovoljivo število glasov v Furlaniji Julijski krajini.

Problemi katoliške Cerkve na Češkem in Slovaškem

Katoliški škofje na ozemlju Češke in Slovaške ter Moravske, so izdali posebno pastirsko pismo za letošnjo Veliko noč. Od ostalih podobnih poslanic se razlikujejo po tem, da prosijo vse veljavno posvečene duhovnike in škofove, ki so bili do leta 1992 tajno posvečeni, naj pridejo iz anonimnosti in naj se javijo najbližjim škofom. Določili so jim celo datum: »Bela nedelja — 26. april 1992.«

Z ruskim zavzetjem Češke in Slovaške je tedanje cerkveno vodstvo sklenilo, da tajno posveti nekaj škofov, ki naj bi potem lahko tudi sami tajno posvečevali duhovnike in tako skrbeli, da ne bi prišlo do podobnega stanja, kot je prišlo za katoliško Cerkev na ozemlju Rusije, kjer so bile katoliške škofije. Ko so tam umrli škofje, ali duhovniki, ni bilo nikogar, ki bi nadaljeval to poslanstvo. Škofovske posvetitve so bile v glavnem sporazumne z Vatikanom in so tako veljavne. Prav tako so veljavna tudi duhovniška posvečanja, saj so jih izvršili veljavno posvečeni škofje.

28. marca je odpotoval v Prago kardinal Ratzinger, ki naj bi skušal pomagati, da bi to zadevo čim manj boleče rešili. Vatikan vztraja, da tajno posvečeni škofje ostanejo sicer škofje, vendar naj se škofovski službi odpovedo in naj bi v bodoče vršili službo župnikov. Kot povsod je tudi tu problem: »Nihče ne more nikogar prisiliti, da se poslanstvu, za katerega se je odločil, odpove in

preusmeri drugam. Po drugi strani pa nekateri škofje, ki so bili tajno posvečeni, ostro protestirajo, da jih je Cerkev rabila samo v času »Cerkve v katakombah«, na ozemlju Češke in Slovaške, sedaj pa jih želi enostavno odstraniti. Do sedaj je znano, da so tako tajno posvetili 16 škofov, od teh so štirje poročeni.

Še bolj zamotan je problem duhovnikov. Na celotnem ozemlju Češke in Slovaške se jih je do 25. marca 1992 javilo 260. Od teh jih je kar 80 poročenih. Nekateri poročeni duhovniki so sprejeli službo na grško-katoliških župnijah. Kajti ta Cerkev, ki je združena z Rimom, ima poročene duhovnike. Tako si je velika večina teh mož uredila svoj status duhovništva. Ostali, ki so bili poročeni in so jih pozneje posvetili, pa jim bodo svetovali, tako so se dogovorili na Kongregaciji za cerkveni nauk v Rimu, da naj bi opravljali dijakonsko službo in ne duhovniške. — Čeprav so veljavno posvečeni! —

Popolnoma drugačno prakso pa ima katoliška Cerkev na Švedskem. Duhovniki švedske protestantske Cerkve, ki prestopijo v svojo matično Cerkev (Švedski namreč tako imenujejo katoliško Cerkev), pa bi želeli še naprej ostati duhovniki in opravljati duhovniško službo, zaprosijo Rim naj spregleda, da bi bil posvečen v katoliškega duhovnika, čeprav je poročen in ima družino. Po priporočilu krajevnega ordinarija (škofa) te prošnje redno ugodno rešijo in bivši pastorji so nato posvečeni v katoliške duhovnike. Znan je primer velikega simpatizerja Slovencev g. Hakana Jerrhaga iz Göteborga na Švedskem, ki sedaj deluje v cerkvi Kristusa Odešenika. S tem lahko trdimo, da ima tudi Katoliška Cerkev v določenih razmerah, kot so na Švedskem, poročene duhovnike.

Na Češkem in Slovaškem obstaja pri teh duhovnikih še problem teološke izobrazbe. Pri veliki večini je izredno pomanjkljiva. Prav zato je tja odpotoval kardinal Ratzinger. V primerjavi s primeri Švedske, kjer pastorji opravijo teološko fakulteto in pozneje še dodatne izpite na katoliški teološki fakulteti, je to seveda čisto nekaj drugega.

Tajno posvečeni duhovniki obstajajo še v Albaniji, na Kitajskem, na Kubi in še v nekaterih deželah, kjer je uradna vera Islam in so druge veroizpovedi prepovedane.

Politične odjuge prinašajo tudi na cerkvenem področju nove probleme, ki se bodo, kot se zdi, še pojavljali.

Ambrož Kodelj

KD ostaja...

dinije ter še kdo. Zadeva pa ni tako enostavna, ker se bosta morali nova vlada in nova večina resno lotiti nekaterih silno kočljivih problemov, kot so reforma volilnega zakona, reforma nekaterih državnih institucij, da ne omenjamo hudih gospodarskih in finančnih problemov, saj ima Italija zdaleč največji javni primanjkljaj v sklopu držav Evropske skupnosti in jo poleg tega ogroža organizirani kriminal. Sam predsednik republike Cossiga je javno priznal, da v kar štirih italijanskih deželah na jugu sploh ni državne oblasti, ker imajo tam oblast zločinske tolpe, kot je na primer mafija.

Poglejmo zdaj vsaj bežno, kako so volili manjšinci, med njimi Slovenci v Furlaniji Julijski krajini. Najprej moramo ugotoviti, da je bil v novi parlament izvoljen sociolog Darko Bratina, profesor na univerzi v Trstu. Kandidiral je za senat na listi Demokratične stranke levice v goriškem volilnem okrožju. Slovenski kandidati so bili še na listi Federalizem, vendar brez upanja na uspeh.

»Se je pričela zamejska pomlad?«

Kljub iskrenim željam podpisaneja in verjetno večine Slovencev v Italiji, da bi namreč vsi slovenski kandidati na volitvah uspeli, pa ni mogoče mimo občutka, da ne glede na možnost optimalnih rezultatov naš prostor ostaja za časom ter plove v smer, ki ne vliva zaupanja. Ta zapis nastaja pred volilnimi izidi, zato želi osvetliti problematiko, ki je rezultati naših volilnih zastopnikov bistveno ne bodo predrugačili.

V začetku se je dejstvo ponovnega neskupnega slovenskega nastopa zdelo neproblematično in v nekem smislu rutinsko. Že med

JANEZ POVŠE

volilno kampanjo pa se je vse bolj izpostavljal občutek, da se je novi čas s svojimi procesi pričel odražati tudi v našem prostoru. Z drugimi besedami: novi čas je tisti, ki je iz dneva v dan osvetljeval ustaljen, »ločen« slovenski nastop vse bolj kot nekaj čudnega, nenaravnega, da ne rečemo abсурdnega. Novi čas je namreč preobrazil več kot pol Evrope in to na nivoju zблиževanja vseh sil znotraj enega naroda od Rusije do Slovenije in nazaj. Taisti novi čas pa je tudi zaradi našega lastnega zavlačevanja in želje po ohranitvi vsega tako, kot je bilo doslej, vstopil v naš prostor točno tedaj, ko je bilo že prepozno. Seveda je ta zakasnitev le navidezna, zakaj novi čas mora preprosto razrušiti tisto, kar več ne ustreza, kar ne more v prihodnost in kar je dokončno opravilo svoje poslanstvo.

»Ločeno« slovensko nastopanje je prav gotovo za prihodnost popolnoma neplodna kategorija, kar se bo zelo hitro pokazalo v še jasnejši luči. »Ločeno« slovensko nastopanje tudi pomeni, da ne gre za naravno upoštevanje naroda kot vsezdrževalnega in logičnega vzvoda za primerno funkcioniranje vsakršne, toliko bolj manjšinske skupnosti. »Ločeno« nastopanje in tudi organiziranje je pač produkt tiste ideologije, ki vidi v narodu nekaj naravnega, včasih tudi prepovedanega, nevarnost lastnega fašizma ali česa podobnega.

Dalje se novi čas kaže v vzpostavljanju čistih identitet, ko ni več prostora za vmesne in le v besedah povezovalne pozicije. Moredaj se to dejstvo kaže v Republiki Sloveniji, kjer so se na primer naši osrednji intelektualci, potem naša zgodovinska dejanja za slovensko pomlad, čez noč znašli na pozicijah, o katerih se jim še pred slabim letom niti sanjalo ni: na pozicijah bivše oblasti, vsak dan močneje zagovarjajo

nevarnost »antikomunizma«. To dejstvo ni bil šok samo za vso slovensko javnost, ampak tudi za njih same. Zato razčiščevanje zadev v Sloveniji nikakor ni več ideološko, kot to nekateri mislijo, pač pa se izčiščuje identiteta znotraj vsake stranke in tudi posameznika, tako rekoč sama od sebe.

Nekaj podobnega se pričena tudi pri nas: doživeli bomo v tem smislu marsikatero presenečenje, navdušenje in razočaranje nad opredelitvami tudi znanih osebnosti, na svoj način pa se bomo znašli znotraj istega procesa tudi mi sami. V predvolilnem času je tako povsem logična predvsem ena nova resnica, da je bilo v izjavah naših kandidatov izjemno malo besed, posvečenih interesu vseh Slovencev v Italiji, pač pa le odgovarjajoči stranki in pripadnosti. Tega seveda ne smemo šteti kandidatom v zlo, gre za čas, kjer fraze niso več možne, vsak govori tisto, kar je. Višek v tem smislu razkritja lastne resnice je bila gotovo izjava goriškega kandidata, da »morajo pač izvoljeni predstavniki odgovarjati predvsem stranki« — gre za Slovence v italijanski stranki — dejstvo, ki je bilo do sedaj vedno kategorično zanikano, občutljivejši rojaki pa so točno vedeli, da je šlo vedno za takšno politiko, ki je bila sedaj priznana kot nekaj normalnega. — Ne glede na strankarsko opredelitev naših izvoljenih kandidatov lahko mirno ugotovimo, da ne bo prav nihče med njimi predstavnik za vse Slovence, ampak

samo za svoje somišljenike. Resnica je sicer pekoča, vendar neskončno koristnejša od varljivih iluzij.

Prvi pričetek slovenske pomladi pa gotovo pomeni dogodek s »Primorskim dnevnikom«. Zadeva seveda zasluži skrbnejšo in podrobnejšo obdelavo, toda dejstvo je, da je in bo ta zgodba prelošno spremenila družbeno podobo Slovencev v Italiji. Brez konzultiranja najširše javnosti — kar bi bil edini narodnostno legitimni postopek — se je dolgo časa v molku pripravljalo tisto, kar smo zaradi takšnega poteka dogodkov lahko že slutili: pojavila se je informacija o »Primorskem dnevniku«, ki bo med drugimi novostmi zasnoval samega sebe s pomočjo idejnega koncepta, ki se mu pravi »široko politično laično gledanje«. Živimo — kot rečeno — v času resnice, zato nikomur več ne pride na misel, da bi natvezel izjave o dnevniku prav vseh Slovencev znotraj manjšine, pač pa le o novem in odbranem časopisu. Odkritosrčnost seveda pripisujemo novemu času, kjer ni več energij za ustvarjanje lepših dejstev, pač pa je mogoče delovati iz stvari, kakršne te dejansko so. Virus resnice je torej med nami, pričelo se je vrenje okrog nas in v vsakem od nas in to je proces, ki ni lahek za nikogar. Nismo mogli uiti novem času, čeprav bi bilo nemara res lepše, ko bi lahko ostalo pri nas tako, kot je bilo v prejšnjem obdobju. Sedaj bomo hitro prisiljeni obrniti pogled naprej in

zapustiti dosedanjo gotovost. Katastrofa? Nasprotno. Želja? Želja bi bila v tem, da bi na tej nelahki poti naprej vendarle močneje začutili, da smo sinovi in hčere istega naroda, da bi izraziteje začutili pristno solidarnost in se sporazumno, ne le vsak zase, organizirali v interesu vseh, prav vseh Slovencev v Italiji.

Izšel je

ŠKRAT Številka 3/1992

Dobite ga

v Trstu in Gorici, na Proseku,
v Križu in v Nabrežini.

Za informacije tel. 040/212289

Kritično stanje v Bosni in Hercegovini

Spopadi v Bosni in Hercegovini so se še zaostri kljub temu, da je ta republika postala članica mednarodne skupnosti, saj so jo med drugimi državami priznale tudi ZDA (skupaj s Slovenijo in Hrvaško). Zvezni vojaki so bombardirali nekatera bosanska mesta, med temi tudi Mostar in Medjugorje, ki je v zadnjih letih postalo pomembno romarsko središče. V Bosni in Hercegovini je sedaj stanje naravnost kaotično, saj se na njenih tleh vojskujejo različne enote in skupine, ki si hočejo tako zagotoviti del njenega ozemlja. Prebivalci pa si želijo miru — v mnogih mestih so bile v teh dneh mirovne manifestacije. Upati je, da se bo z mednarodnim priznanjem Bosne in Hercegovine zaključila tudi ta nesmiselna vojna. V približno mesecu dni naj bi se na ozemlju bivše Jugoslavije tudi razporedili vojaki OZN.

Za skupni slovenski mladinski prostor

Potreba po sodelovanju med Slovenci, ne glede na njihovo zemljepisno, politično ali drugačno pripadnost, je dandanes dejstvo in potreba.

Ustanovitev in delovanje Slovenskega Svetovnega Kongresa (SSK) sta jasen dokaz, da se mora slovenstvo organizirati na takem nivoju, kjer se vsi Slovenci lahko enakopravno neposredno udeležujemo ter sodelujemo kot tvorni subjekt, skratka v organizaciji v kateri se vsi Slovenci lahko prepoznajo.

Mladi si želimo takovrstnega sodelovanja tudi na mladinskem nivoju.

Treba je premostiti meddržavne meje, ki ločujejo tako zamejske Slovence od matice kot tudi, sicer le geografsko gledano, večje razdalje med nami in Slovenci v zdomstvu. Upoštevati v celoti ta prostor je nenazadnje predpogoj, da sploh lahko popolno začutimo smisel sintagme »biti Slovenec«, naj si bo to v Trstu, Celovcu, Monoštru, Buenos Airesu ali Ljubljani.

Slovenstvo, mišljeno kot skupno narodno in kulturno bogastvo celotnega slovenskega naroda, prehaja v

kri in zavest tudi mlajših generacij, zato je nujno, da se znotraj skupnega slovenskega prostora izoblikuje tudi enotni mladinski slovenski prostor. Mladinsko delovanje je v vseh krajih, kjer živimo Slovenci, eden izmed najpomembnejših faktorjev za ohranjanje in razvoj slovenstva.

Mladi Slovenci imajo samo v republiki Sloveniji svoje forume, znotraj katerih se mladinsko problematiko analizira, kar pa ne pomeni, da se samo znotraj tega dela slovenskega kulturnega prostora mladi udeležujejo in delujejo v slovenskih mladinskih organizacijah.

To dejstvo že a priori onemogoča poznavanje bogatega ter pestrega mladinskega delovanja Slovencev izven matice sorodnim organizacijam in posameznikom v republiki Sloveniji. O delovanju le-teh se v slovenski javnosti ter še zlasti znotraj matice, žal, kaj malo ve, piše in bere.

Kontakti sicer obstajajo, in to v obeh smereh, vendar jih je zaenkrat še premalo. Potreba po boljšem medsebojnem informiranju in sodelovanju

ostaja torej odprt problem, ki ga je treba v mejah naših pristojnosti rešiti.

Informacija oz. neposredni pretok informacij sodita namreč med prepotrebne predpogoje za uspešno sodelovanje ne samo na mladinskem področju, pač pa na vseh ravneh sodobnega sveta, v katerem smo Slovenci že vključeni.

Pridobljene izkušnje na eni strani ter stvarne potrebe, ki nastajajo pri delovanju posameznih organizacij, ustvarjajo operativni teren, na katerem se mladi Slovenci moramo soočiti kot celota, znotraj katere so različne prej obogatitev kot pa ovira.

Iz takovrstnega srčanja moramo črpati informacije ter nove izzive, ki jih moramo kasneje uresničiti tako znotraj posameznih organizacij in regij, kjer prebivamo kot tudi v obliki mladinskih projektov, ki bi zaobjeli vseslovenski mladinski prostor.

Iz vsega tega sledi, da lahko kvaliteten skok v tej smeri predstavlja le stalno obojestransko sodelovanje, ki si ga danes tudi mladi želimo in pričakujemo.

Peter Rustja

Pogovor z Ivanko Hergold

Študijsko srečanje o V. Bartolu: zelo kasno ali pa prezgodaj...

V Prosvetnem domu na Opčinah so se v petek, 3. t.m., pričeli 3. Primorski slovenistični dnevi v organizaciji Slavističnega društva Trst - Gorica - Videm, ki so bili tokrat posvečeni slovenskemu pisatelju Vladimirju Bartolu. Številni strokovnjaki so orisali njegovo literarno umetniško delo in njegovo osebnost iz različnih zornih kotov. Na otvoritvenem večeru je govoril tudi prof. Boris Pahor, ki je Bartola osebno poznal. O tej sporni, nenavadni in prav zaradi tega zanimivi osebnosti smo se pogovorili s prof. Ivanko Hergold, dobro poznavalko njegove literature. Za odgovore se ji lepo zahvaljujemo.

Ivanka Hergold

Kakšen je Vaš osebni odnos do literarnih del Vladimirja Bartola? Kdaj ste prišli v stik z njegovimi knjigami?

Zapleten. Njegov roman *Alamut* sem z velikim bralnim užitekoma brala že v ravenski gimnaziji; spominjam se, da je knjižničar (tudi pisatelj) imel negativno mnenje o njem, morda samo o tem, da pač za branje gimnazijke ni primeren. Zagaten spomin tudi zato, ker svojega navdušenja nisem mogla z nikomer deliti. Takrat sem imela zelo v čislih Nietzscheja in sem Zaratustro brala v odličnem hrvaškem prevodu kot veliko poetično, opojno knjigo. Bartol se mi je zdel bolj napet kot opojen, brez tiste strašne poezije, ki jo čutiš v vsakem stavku ob branju velikega Nemca.

Za Založništvo tržaškega tiska ste napisali spremno besedo za dve njegovi knjigi: za novelo *Don Lorenzo* ter za roman *Čudež na vasi*.

Da, po naročilu založbe, zdelo se mi je modro, da se v Trstu slovenska založba odloči za izdajo neobjavljenih del tržaškega pisatelja. Ob tej priložnosti sem — na svoje veliko začudenje — odkrila, da ta pisatelj tržaškim intelektualcem ni najbolj všeč. Nič čudnega, da ga je moral Slovencem odkriti Taras Kermauner, ljubitelj vsakršnih ledin, na te zorne ledine so začeli simpatično saditi svoje rožice (v svetu že rahlo zastareli) postmodernisti.

Kako si razlagate ta odnos Tržčanov do svojega rojaka?

No, lahko domnevam. Ker je neopredeljiv. Ker je bil kritik pri Primorskem dnevniku. Spet, ker

ni bil dovolj režimski človek. In predvsem, ker je bil osvobojen človek (vsaj v literaturi). Predstavljam si, da so njegova tržaška leta morala biti prav pasja. Še zdaj moram poslušati, kako zoprni je bil, nekam polizan, celo tisto, kako so pod oknom zalezovali svetlobo v njegovem oknu in njegovo postavo, ki je sedela za mizo. Malo pa se reče o njegovi misli, o knjigah.

Kaj bi bilo treba po Vašem stori, da bi naša javnost bolje spoznala tega avtorja?

Brati, brati, brati... Tudi ob literarnih rečeh je potreben tisti vmesni člen, ki se mu pravi informacija. Na Slovenskem je postal Bartol priljubljen prav zaradi tega, ker so mladi o njem navdušujoče pisali v revijah in tednikih, recimo, v pokojnem Telexu, ne pa samo zaradi učenih razprav, ki običajno v strokovnih revijah in so z njimi seznanjeni le nekateri, v zamejske kraje pa sploh ne zaidejo. Žal, nekateri bralci potrebujejo takšne vzpodbude. Bartol je svoja dela že davno napisal. »Naša javnost« bi pač morala dovolj pogosto slišati, da so Bartolove knjige berljive, napete, da niso dolgočasne, knjige, skratka, ki jih z zadovoljstvom po branju odložiš, ker si bil pravkar v rajskem kraju literature.

Večkrat smo že slišali, da je hotel Bartol svoj roman *Alamut* posvetiti diktatorju Mussoliniju. Zaradi tega je bil deležen številnih obsodb, čeprav tega ni storil. Je ta namen sploh imel?

Po ustnih pričevanjih bi sklepala, da je takšen namen res imel. A to je zanimiva obrobna, celo

skladna z njegovimi zanimanji za takšne ali drugačne silake.

Pri tem se samo po sebi vsiljuje vprašanje — kaj je Bartolu pomenilo slovenstvo?

Vsekakor zanj nacionalno vprašanje, zlasti pa ne v sedanji politični interpretaciji, ni bilo poglavitni predmet literature. Njega so tiščale čisto druge reči, kar je človeku takoj jasno, če le vzame v roke kakšno njegovo knjigo.

Kako ocenjujete študijsko srečanje o Bartolu, ki se je pravkar končalo na Opčinah?

Zelo dobro, zelo kasno, ali pa prezgodaj, drugo leto bo okrogla obletnica. Veselim se, da bom prebrala, kaj je o Svetoivančanu napisal pisatelj Boris Pahor, kako gleda na njegove drame pisatelj Miran Košuta, kaj je o nadčloveškem raziskala pesnica Irena Žerjal in kakšen je pogled Marte Ivašič na nacionalno vprašanje pri njem.

(hj)

Izšel je Števerjanski vestnik

Društvo »Francišek B. Sedej« iz Števerjana je pred nedavnim izdalo prvo letošnjo številko svojega glasila »Števerjanski vestnik«. Na petindvajsetih ciklostiliranih straneh lahko preberemo vrsto podatkov o vsem, kar se je v zadnjih mesecih zgodilo v vasi. Poseben članek je posvečen misijonu v Števerjanu, ki se je začel 3. in se bo zaključil 12. aprila. O pomenu tega dogodka piše domači župnik Anton Lazar. V »Števerjanskem vestniku« izvemo tudi marsikaj o hudih problemih domače osnovne šole, v kateri je vse manj otrok. Nekateri starši vozijo svoje otroke v goriške osnovne šole, ker je v števerjanski stanje nevarno, piše v članku. Vestnik piše tudi o zavrnjenem občinskem statutu v Števerjanu, o deželnem kongresu Ssk, aferi števerjanskih zvonov in še marsičem, vzetem iz vaše kronike. Nekaj strani je posvečenih domačinom, ki so umrli v zadnjih mesecih letošnjega leta. V zaključnem članku piše o nevarnosti, da letos števerjanska občinska uprava ne bi dala dovoljenja za prireditev priljubljenega festivala narodno-zabavne glasbe z utemeljitvijo, da je prireditveni prostor postal neprimeren (obstajala naj bi nevarnost zemeljskih usadov), čeprav ni nobenih konkretnih dokazov o tem.

SSK med širšimi in podrobnejšimi nalogami

Na nedavni seji je Deželni odbor Svetovnega slovenskega kongresa dodobra proučil delovanje predsedstva oziroma troje pobud, ki so tudi v interesnem območju našega zamejskega prostora. V prvi vrsti je tukaj »Poslovni imenik Republike Slovenije«, ki naj bi dobil še dodatno knjigo »Poslovni imenik Slovencev po svetu«. Imenik bo poleg poslovnih nalogov vseboval tudi n.pr. podatke o šolah, kulturnih organizacijah in institucijah, zdravstvenih domovih itd., vsaka konferenca pa naj bi v ta namen najela človeka, ki bi oskrbel resnično preverjene podatke. — Dalje je tu srečanje slovenskih poslovnežev s celega sveta z naslovom »Slovenija — vaš partner«, ki bo v drugi polovici junija v Republiki Sloveniji in sicer pod pokroviteljstvom Republiške vlade, Gospodarske zbornice in Svetovnega slovenskega kongresa. Udeležba našega prostora je tudi v tej točki več kot zaželena, saj odpira dragocene pred-

stavitvene možnosti. — Tretjič pa gre za problem posebnih pravic Slovencev izven Republike Slovenije, ki nimajo slovenskega državljanstva, pa bi želeli pridobiti legalne možnosti za zaposlitev, študij, lastnino in nasledstvo. Problematika je pravno zelo zapletena, delo na tem izjemno pomembnem vprašanju bo prav gotovo dolgočasno in zelo zahtevno.

Dalje je Deželni odbor osvetlil mesto in vlogo našega gospodarstva v nastajajočem »Mednarodnem združenju slovenskih razvojnih partnerjev«, ki ima sedež v Ljubljani ter vzpostavlja stike med slovenskimi dejavniki vseh svetovnih svetov. Pokazalo se je, da je bilo naše področje med prvimi, ki je resno pristopilo k pobudi, končno je bil tudi podpisan sporazum na deželni ravni, Slovensko deželno gospodarsko združenje pa je povežalo vse naše bistvene sile. Ugoden je v tej točki velik interes Republike Slovenije, da bi dobila v tem koščku Evrope močno partnerstvo in priložnost, da se hitreje vključi v evropske gospodarske tokove. Okvirno se odpira možnost močnega gospodarskega vrvenja preko slovenskega prostora, pri čemer bo prihajalo do izrazitih pobud s strani italijanskega, avstrijskega in nemškega kapitala. Naše območje se bo torej znašlo sredi izrazitih gospodarskih tokov, sredi katerih se bo treba primerno zasidrati. Seveda pa je v tej točki nujno opozoriti na težavo Republike Slovenije, ki se brez jasnih zakonov o lastninjenju in privatizaciji pač nikakor

SKGZ prireja v soboto, 11. aprila, v Slovenskem dijaškem domu »Srečko Kosovel« v Trstu

CELODNEVNI POSVET O KULTURI

Posvet se bo pričel ob 9. uri z uvodnim poročilom predsednika SKGZ Klavdija Palčiča o vlogi kulture v današnjem času in o odnosu SKGZ do kulturne problematike. Sledila bodo razmišljanja predsednika ZSKD Aceta Mermolje o položaju kulture v ožjem in širšem prostoru ter krajša poročila o posameznih področjih kulturnega življenja Slovencev v Italiji, ki se bo nadaljeval z razpravo tudi po kosilu, za katero bo poskrbljeno v samem Dijaškem domu, bo priložnost za poglobitev in razčiščenje raznih aspektov naše razvijane kulturne stvarnosti ter za oblikovanje smernic za prihodnost.

Zgodovina in mit v drami Aleksija Pregarca

ČRNI GALEBI

Prizor s Pregarčeve drame »Črni galebi«. Na sliki: ricmanjski kaplan Anton Požar (Tone Gogala) in Vesna, županova hči (Lučka Počkaj)

SSG je v letošnji repertoar uvrstilo tudi noviteto uveljavljenega zamejskega avtorja-pesnika, igralca in dramatika Aleksija Pregarca. Drama **Črni galebi**, v 2 dejanjih in 2 slikah, je doživela krstno uprizoritev v petek, 3. aprila, v Kulturnem domu v Trstu.

Igra je osnovana na zgodovinsko dokumentiranem ricmanjskem odpadništvu iz začetka našega stoletja, ko so se ricmanjski farani z župnikom dr. Antonom Požarjem na čelu uprli cerkveni hierarhiji, pristopili h grško-katoliški veri in obredu v starocerkvenoslovanski ter odrekli pokorščino dolinskemu župniku, ki bi bil hotel, »da bi mu kar Glinščica naplavljal dajatve.« Ni, da bi se na tem mestu poglobljala v vzroke, potek in posledice »ricmanjske afere«, o kateri sta pisala med drugimi tudi dr. Stres in Zorko Jelinčič, kaže pa, da so se v dogajanju prepletali verski, narodno prebudni, idejni in socialni vidiki.

Iz tega zgodovinskega (fabulativnega) gradiva Pregarc ni ustvaril zgodovinske drame, v kateri naj bi se pred gledalčevimi očmi zvrstili resnični akterji in dogodki iz leta 1903, marveč človeško dramo, točneje, dramo o človeku, kaplanu Antonu Požarju, ki se v usodno prelomnih trenutkih zaveda, da s svojimi idejami in dejanji vstopa v svet velikih načrtov, sanj in prividov, ki naj bi spremenili potek zgodovine. »Občutek imam, da vstopava v zgodovino, mit oblikujeva... Tako dolgo smo čakali na te trenutke...«, pravi kaplan enemu svojih faranov. Z glagolskim misalom v rokah, Anton Požar potegne za seboj množico deklet in fantov, tercijk in anarhistov, učiteljev in vaških vplivnežev. Gmota ricmanjskih upornikov pod kaplanovim vodstvom zaorje v ledino zgodovine, pusti svoje neizbrisne sledove, obenem pa ustvari mit.

V nekakšen ricmanjski mit so se zlili sicer raznoliki idejno in socialno tvorni tokovi, uporniški duh, želje in

pričakovanja. V razrvanega kaplana so se proicirali prosvetljeno naprednjaštvo učiteljev, panslavizem in rusofilstvo izobražencev, anarhizem pristaniških delavcev, ponos slovenskih mater in žena, hrepenenje in sanje deklet, vizije vaških noric.

V prepričanju, da spreminja tok zgodovine, kaplan Anton spreminja predvsem sebe, obenem pa sooblikuje mit o sebi. V njem so se utelesila pričakovanja premnogh ljudi, da bi jih mogel izpolniti. In ko z grenkobo ugotovi, da je s svojim ravnanjem prizadel in razočaral upajoča bitja — predvsem svojo hišno, materinsko ljubečo in na videz zamorjeno, a strastno Kato, pa tudi bogato, zasanjano Vesno — mora uporniški kaplan izstopiti iz mita spet v zgodovino. Mora torej iz Ricmanj naprej, kam, v dramo ni jasno, toda mora na svoji poti delovanja drugam. V tem je Požarjeva drama. Kot v sanjskih prividih je črni galeb s svojim poletom in krikom pustil uporno sled med belimi galebi, toda izkrvavel je, onemogel pod težo pričakovanj. Odletel je v svet iskat svoje druge Ricmanje.

Pregarčevo vizijo ricmanjskega »dogodka« sta v odrsko fresko prestrukturirala dramaturg Denis Poniž in režiser Jože Babič. Z režijskim branjem pa sta v avtorjevo koncepcijo vnesla nekaj sprememb. Realistično zasnovano dramsko besedilo z naturalističnimi primesmi sta drobila v lomljeno črto podob in dialogov v drugem dejanju. V njem se odrska freska približuje mozaično upodobljeni simbolni viziji prizorov med Antonom in Kato, Antonom in Vesno, Antonom in Krekovim poslancem Jakličem, Antonom in vaškim mogotcem Trojerjem.

Anton Požar, na odru osrednja oseba od začetka do konca drame, je bil morda v interpretaciji Toneta Gogale le nekoliko preveč monoliten. V nekaterih prizorih se mu je odlično postavil ob bok antagonist nekdanji Trojerjev hlapec, proletarec Jože Ko-

mar (Gojmir Lešnjak). Vladimir Jurc je odlično oblikoval lik dr. Antona Tula, tajnika škofa Nagla, Boris Kobal pa gospoda Jakliča, Krekovega odposlanca, ki sta oba, vsak s svojimi argumenti, zahtevala od kaplana lojalnost in pokorščino. V ženskih vlogah sta prepričljivo nastopili Miranda Caharija kot ponosna Kata in Lučka Počkaj kot hrepeneča Vesna. Maja Blagovič kot kričava, blazna Matilda je bila videti bolj zaljubljeno, skrbno sfrizirano dekle kot pa čudaška vizionarka, ki naj bi prodirala v človekovo psiho.

Na odru so se zvrstili še Stojan Colja kot ricmanjski župan Polde Kuret, Bogdana Bratuž kot njegova žena Ljubislava, Alojz Milič kot cerkveni ključar Tomaž Zafren, Anton Petje kot vaški povzpetic Kruno Trojer, Adrijan Rustja kot učitelj Vid Korošec in Primož Ekart kot Trojerjev sin. Ricmanjsko ljudstvo so predstavljali gojenci gledališke šole, nastopila pa je še deklica Vesna Hrovatin.

Glasbeno podlago za uprizoritev si je zamislil Lado Jakša, kot lektor je sodeloval Jože Faganel, pri režiji pa Martaž Latin. V skladno sozvočje so se prepletli temni kostumi in ljudske noše Marije Vidau ter scenografija Svete Jovanoviča. Stopničasto ogrojenje je omogočalo raznolikost dogajalnih prostorov, na tleh, domiselno posipanih z grudicami ali kamenčki, pa so stali bistveni kosi pohištva.

Je kaplan Anton Požar — črni galeb — deklasiranec, izčrpani ljudski buditelj, je nekak Bog, kot ga vidi in imenuje pristaniški delavec Jože Komar? Človek je, ki je iz zgodovine prestopil v mit, človek, ki se iz mita vrača v zgodovino.

Majda Artač Sturman

Najnovejši Škrat

Redno, kot vsak mesec, je tudi tokrat izšla revija Škrat, ki jo izdaja Sklad Mitja Čuk z Opčin. Uvodni članek je tokrat posvečen pokojni Nadji Kriščak, sodelavki revije, ki je aktivno in zavzeto delala tudi za sam Sklad. Škrat objavlja v tej številki njen članek o velikonočnih običajih.

Bralci bodo prav gotovo cenili pri-spevek Jasne Merku, ki daje tokrat praktične in zelo koristne nasvete o tem, kako lahko okrasimo velikonočne pirhe. Dr. Viljem Ščuka v tej številki nadaljuje s svojim zapisom o mamilih, Tone Bedenčič pa je prispeval versko razmišljanje. Zelo cenjena bo priloga za otroke, ki pa bo pritegnila tudi odrasle. Gre za ljubko igrico: narisane figure morajo otroci pobarvati, nato pa vreči kocko in pomagati zajčku, da uspešno opravi izpit za velikonočnega zajca...

Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice prireja v četrtek, 9. aprila, ob 20.30 v Katoliškem domu pogovor o naši prvi zgodovinsko-pisni knjigi iz leta 1663 z naslovom »Zgodovina Norika in Furlanije« ter o njenem piscu, patru Martinu Baucerju iz Gorice. Delo vsebuje vrsto zanimivih podatkov o preteklosti alpskih in obalpskih narodov, predvsem pa o naših prednikih in dogodkih na nekdanjih slovenskih področjih od Donave do Jadrana in od Adiže do bosanskih hribov ter panonskega morja. Na večeru v goriškem Katoliškem domu bosta sodelovala dr. Darja Mihelič in dr. Branko Marušič.

Zanimiva številka revije Mladika

Pred kratkim je v Trstu izšla naj-novejša številka revije Mladika, ki jo izdaja Slovenska prosveta. Naslovno stran krasi fotografija Davida Pintarja, ki je dobil prvo nagrado na letošnjem fotografskem natečaju Mladike. Uvodnik je tokrat posvečen sedanjemu političnemu trenutku. Pisec članka med drugim obžaluje dejstvo, da se ni uveljavila pobuda Slovenske skupnosti za skupen volilni nastop vseh Slovencev. Razpad bivše partije, piše avtor uvodnika, bo neposredno oškodoval predstavništvo slovenske manjšine, ki bo tako imela še manjše možnosti, da bi izvolila svojega človeka v rimski parlament. Pisec obenem kritizira zadržanje nekaterih italijanskih strank, ki namesto volilnih programov ponujajo nacionalizem.

V najnovejši številki revije lahko preberemo tudi prvi del novele z naslovom »Odhodi«, s katero je ame-

riška Slovenka Mara Cerar Hull dobila prvo nagrado na zadnjem literarnem natečaju Mladike. Revija objavlja tudi pesmi slovenskega misijonarja v Tokyu Vladimira Kosa, ki je prejel drugo nagrado za poezijo.

Prav gotovo je vredna branja rubrika »Osem Slovencev za danes«. Zora Tavčar je intervjuvala mlado sestro Marijo Sreš, ki je že več let misijonarka v Indiji.

Mladinska priloga Rast tudi tokrat poroča o številnih pobudah mladih na Tržaškem in Goriškem, inženir Vinko Lenarčič pa je v tej številki Mladike zaključil svoj zapis »Spomini na Plečnika«. V rubriki »Zamejska in zdomska literatura« profesor Martin Jevnikar ocenjuje tri knjige: »Rolandov steber« Sergeja Verča, »Srečanja, portreti, dejanja« Ljenka Urbančiča in »Zvezdne noči« Dušana Jelinčiča.

Pozitivna in negativna plat goriškega Film Video Monitorja

Društvo slovenskih izobražencev iz Trsta je v ponedeljek, 6. t.m., priredilo za svoje obiskovalce prijeten filmski večer. Predvajali so film »Sejem pripadnosti« goriškega režiserja Danijela Jarca, ki je napisal tudi scenarij. Dokumentarec, o katerem smo že poročali, je med tržaško publiko vzbudil veliko zanimanja.

»Sejem pripadnosti« je bil pred nedavnim predstavljen na 7. Film Video Monitorju v Gorici. O tem pregledu slovenske filmske, video in televizijske produkcije objavljamo še en prispevek, ki ga je o tej prireditvi napisal Davorin Devetak. (ur.)

Ocena goriško-novogoriškega 7. Film Video Monitorja me navdaja z dvojnimi občutki. Na eni strani se celotni izkupiček manifestacije lahko smatra za kar pozitivnega. Kot je poudaril eden izmed gostov FVM, kritik in visoki funkcionar RAI Giacomo Gambetti, je tudi letošnji prikaz filmskega in TV gradiva ponudil dragocen prerez o utripu in življenjski sicer nepoznane oziroma premalo znane slovenske stvarnosti. Isto zadoščenje na ravni »kulturne radovednosti« so izpričali še drugi opazovalci, tako med kritiki (za dnevnik *Corriere della Sera* je bil Leonardo Autera, za *La Repubblica* Alberto Farassino, za *Il Piccolo Paolo Lughini*, za *Brescia Oggi* Alberto Pesce, za revijo *Cineforum* Ermanno Comunzio, za slovenski tednik *Stop Miha Brun*) kot med občinstvom.

Radovedneži za slovenske in nasploh vzhodne izzive so se veselili še posebno TV produkcij kot *Bela Krizantema*, zgodovinske rekonstrukcije o »Slovenski pomladi« v režiji Ljerke Bizilj, ali pa pravcatih dokumentov kot filmski obzorniki iz let 1946-1953, ki jih je skrbno filološko predstavil filmski kustos pri slovenskem državnem arhivu Ivan Nemanič, da ne govorimo o učinkovitih dokumentarnih razstavah na obe temi. Vsi so tudi pohvalili letošnji retrospektivni poklon klasičnemu avtorju Boštjanu Hladniku, večno mlademu »porednemu dečku« slovenskega filma, ki je prinesel vedrino in čustvenost francoskega filma iz Pariza 60. let, kjer se je šolal, v kranjsko resnoba in soc-realistično togost, z deli kot *Ples v dežju*

(1961), *Peščeni grad* (1962), *Ko pride lev...* (1972). Ti so še vedno zelo dopadljivi in sveži, kar je izpričal tudi topel odziv goriškega občinstva.

V tem smislu je torej letošnji FVM izpolnil pričakovanja, tudi v luči posebne aktualnosti Slovenije danes. Tudi na ravni posredovanja italijanske filmske kulture v slovenski prostor, konkretno novogoriška sklepna predstavitev filmske šole *Ipotesi Cinema* iz Bassana del Grappa, pridobiva prizadevanje goriškega Kinoateljeja čedalje večje zanimanje in odzivnost.

Edino negativno beležko si žal za služi prav tradicionalna filmska proizvodnja. Če dam med oklepaj Anžlovarjev provenec *Babica gre na jug*, ki ga nisem videl, moram priznati, da ostala dva filma na sporedu nista bila preveč navdušujoča. Še posebno drugi film direktorja fotografije in režiserja Jureta Pervanje, *Triangel*, ki naj bi imel po hotenjih avtorjev pretenzije angažiranega ekološkega in protimilitarističnega pamfleta, učinkuje prej nasprotno, nekam ohlapno in preveč estetizirajoče. Kaotična zgodba ljubezenskih, mercedesovskih in mirovniških »trikotnikov«, z namečkom visokomeščanskih potrošni-

ških obsesij, cenene fantapolitike in simpatičnih sanjsko-čarovniških vložkov, ima res malo veze s slovenskim vsakdanom.

Morda takšnega poistovetenja niso niti hoteli režiser Pervanje, scenarist Boris Kralj in ostali. Vendar bojim se, da občja poanta njihovega dela bo težko sprejemljiva tako navzven, v svetovni filmsko-televizijski areni, kjer se šteje ničkoliko takšnih apokaliptičnih inačic. Še manj pa bo sprejemljiva za domačega gledalca, ki ob svoji nizki mesečni plači v tolarjih se bo bolj malo naslanjal ob ironičnem in duhovitem (za koga?) dovtipu mladega »jupi« odvetnika z novim bleščecim mercedesom...

Drugi film, *Jurjaševičev Srčna dama*, ima neprimerno več kvalitet. Je posnet in igran na dobri ravni, pri tem gre pohvaliti mojstra fotografije Zorana Hochstaetterja, enega naših najboljših umetnikov filmske kamere in obsvetljave, in protagonista, lik romantičnega poraženca Svetozarja Cvetkoviča, ki je morda najboljši, a nezadostni adut filma. Režiser Boris Jurjaševič, ki se je že s prejšnjim celovečercem (*Ljubezni Blanke Kolak*) izkazal za enega izmed najboljših novih slovenskih avtorjev, je tokrat realiziral manj dovršeno delo. Njegov film, bolj kot zgodbo in akcijo, izraža določeno štimungo in vzdušje, tisto občutje poraženosti, generacijske praznine, čustvene nemoči, ki ga je dihati v klasiki francoskega novega vala, novega Hollywooda in drugih filmskih »novih valov« po Evropi in v svetu, v delih režiserjev kot Go-

dard, Bogdanovich, Rohmer, Hopper, Kusturica.

Slovenija — Korzika, kot simetrični metafori težnj po svobodi malih narodov in državnosti nove Evrope, zelena miza kvartopircev in moreče sanje balkanskih zaporov, nemogoča družinska sreča in poskus bega pred vsem s polno torbo ukradenega denarja, vsi ti recepti se neplodno seštejejo v glavi protagonista, ki ne more utiti iz zagonetke, niti v sanjani Indiji Koromandiji — Korziki.

Scenarista Jože Dolmark in Stojan Pelko, ki izhajata iz filmske kritike in sta sodelovala še pri nastanku drugih novo-slovenskih filmov (*Hudodelci* F. Slaka, *Remington D. Kozoleta*), sta najbrž naredila medvedjo uslugo Jurjaševiču, saj sta podobno kot pri svojih ostalih scenarijskih zasnovah bolj pazila na filmski milje, na klimaks in na idejno-vsebinski okvir filma — z očesom na dela omenjenih klasikov — kot pa na samo bistvo filma, na zgodbo in na ritem pripovedi. Rezultat tega je delo, ki je bolj namenjeno filmskim kritikom, teoretikom in nasplošno cinefilom kot pa publiko.

Davorin Devetak

Aprilska številka Ognjišča med nami

Prav pred kratkim je v Kopru izšla najnovejša številka na Slovenskem zelo razširjenega verskega mesečnika Ognjišče, ki ga ureja Franc Bole. Gost meseca je v tej aprilski številki tržaški pisatelj Boris Pahor, ki v dolgem intervjuju predstavi matičnemu bralcu mesto v katerem se je rodil — Trst, obdobje fašistične diktature in vloga slovenskega odporništv, izkušnje v koncentracijskih taboriščih, svoje poglede na Edvarda Kocbeka, pove jim, kako sedaj Evropa gleda na nas Slovence ter obsoja to, kar se je zgodilo na slovesni podelitvi Prešernove nagrade v Ljubljani.

V rubriki »Obletnica meseca« pa izvemo tokrat nekaj zanimivih podatkov o razgibanem življenju violinista in skladatelja Giuseppeja Tartinija, ki se je natanko pred 300 leti (8. aprila 1692) rodil v Piranu. Zanimiva je v tej številki Ognjišča priloga z naslovom »Veliki teden v Sveti deželi«, ki vsebuje natančen opis krajev in dogodkov posameznih dni tako, kot so jih opisali evangelisti. Zapis je opremljen z bogatim fotografskim gradivom.

V Ognjišču je poleg tega še veliko drugih člankov, zapisov, pisem bralcev, intervjujev ter literarnih prispevkov. Zelo zanimiv je tudi članek o slovenskih pirih (ali velikonočnih jajcih), ki so postale danes nepogrešljiva sestavina našega praznovanja Velike noči. Pirhe omenja že Valvasor v *Slavi vojvodine Kranjske* (1689), o njih pa govorijo še starejši viri, piše med drugim v članku. Ob vsem tem lahko rečemo le še, da se tudi to številko Ognjišča spleča vzeti v roke.

Leonardo v Benetkah

V bližnjih Benetkah so spet odprli razstavo, ki bo v mesto muzej na kolih in majhnih otokih pritegnila mase obiskovalcev, posebno v pozni pomladi in poleti. Razstavi so dali naslov: »Leonardo a Venezia«. Že sam naslov nam pove, da bodo tokrat po dolgih letih Benetke spet gostile velikana človeštva Leonarda iz mesta Vinci, kjer se je rodil. Razstava je toliko bolj pomembna, ker jo pripravljajo italijansko največje podjetje Fiat v svoji na novo prenovljeni palači Grassi. Znano je namreč, da italijanska država sploh ni sposobna več pripraviti niti ene spodobne razstave svojih velikih sinov brez raznovrstnih in velikokrat neumestnih sponzorjev, zato so se pri Fiatu odločili, da Leonarda predstavijo sami.

Na razstavi je na ogled čez sto risb in del Leonarda da Vincija, poleg tega pa so razstavljeni še njegovi sodobniki iz Benetk. Razstava je zelo skrbno pripravljena, saj predstavlja Leonarda v manj znani luči, tudi kot inženirja, gradbenika in javnega delavca, učitelja, velikana svoje dobe. Na tako kratkem prostoru nima smisla pisati o tem, kaj vse razstava obis-

kovalcu nudi, raje povejmo, da je razstava odprta od 23. marca do 5. julija od devetih zjutraj do sedmih zvečer, vstopnica stane deset tisoč lir, znižana sedem. Katalog razstave je izdala Bompiani in stane 55.000 lir na razstavi, pozneje bo stal več, kot je to že postal žalosten trgovski običaj. Ker pri Fiatu dobro vedo, kako se dela denar tudi z umetninami, so poskrbeli, da boste lahko kupili vse mogoče, od majic, do video in audio kaset, vodnikov in posterjev (Imeniten je Glaserjev s hrbtom Leonarda!), razglednic in pisem, ne vem še česa, kot novost pa prodajajo tudi imenitne zvezke z Leonardovimi risbami na platnicah (Prvovrstni dnevnik!), Leonardove miniaturne stroje v lesu in še kaj se bo našlo. Za vse žepe je dovolj in preveč.

Vsekakor moderna razstava starega očeta modernega sveta. V pritličju boste našli tudi desetino računalnikov, na katerih boste lahko zvedeli skorajda vse o Leonardu, tudi za mlade je torej poskrbljeno! Razstava je vredna ogleda, saj si Leonarda težko privoščimo tako blizu.

J.P.

NAŠA DRUŠTVA

KD »VESNA« IZ KRIŽA

Šest desetletij je že minilo, odkar je bilo uradno ustanovljeno v Križu, vasi na zahodnem delu tržaškega Krasa, Kulturno društvo »Vesna«. Nastalo je na pobudo in željo celotne vaške skupnosti in je bilo tedaj edino kulturno društvo v vasi. Kulturno-prosvetna dejavnost v Križu pa je bila že pred tem zelo živahna in razvejana in sega v drugo polovico prejšnjega stoletja. Prvi pevski zbor se omenja leta 1878, dve leti kasneje je nastala tudi godba, leta 1910 pa je nastalo Godbeno društvo Lira. Povemo naj še, da je kako desetletje pred koncem prejšnjega stoletja nastalo tudi narodno društvo »Skala«, ki je delovalo vse do prve svetovne vojne. Leta 1906 pa je začel delovati še Ljudski oder. Ta je po prvi vojni spet z navdušenjem nadaljeval s svojim delom vse do leta 1921, ko so fašisti opustošili njegov sedež. V Križu poleg tega je na začetku tega stoletja bilo ustanovljeno tudi prosvetno društvo Slovenska straža.

Po požigu sedeža Ljudskega odra so hoteli zavedni vaščani takoj ustanoviti novo društvo, ki bi nadaljevalo s kulturnim delom, in tako so leta 1922 ustanovili društvo z imenom »Vesna«, po starodavni boginji pomladi.

Fašisti so zelo pozorno opazovali obnovljeno kulturno delovanje v Križu. Odborniki »Vesne« so prirejali razna srečanja, izlete, obstajal je tudi dramski odsek, redno pa so vadili in nastopali tudi pevci domačega zbora, kar je fašiste še posebno motilo. Kljub grožnjam in pritiskom je KD »Vesna« delovalo vse do leta 1927, ko so bila razpuščena vsa slovenska društva. Zbor pa se je zatekel

v Cerkev, kjer so domači pevci peli vse do konca vojne.

Že avgusta leta 1945 so se Križani takoj zbrali na prvem povojnem občnem zboru »Vesne« in zanimanje je bilo res veliko, saj je bila dvorana nabito polna. Novi odbor si je takoj zavihal rokave in v prvih povojnih letih so začeli takoj aktivno delovati pevski zbor, dramska skupina ter športni odsek (igrali so nogomet). Vse je bilo lepo in prav do leta 1948, ko se je s Kominformom tudi Križ razdelil na dva dela in je bilo ob »Vesni« ustanovljeno še Prosvetno društvo »Albert Sirk«. Bilo je to obdobje velikega tekmovanja med obema organizacijama, kar je navsezadnje imelo tudi pozitivne učinke; med drugim je bil prav v tistem času zgrajen na robu vasi Ljudski dom s prostovoljnim delom domačinov, kamor se je vse lilo društvo »Vesna«.

O zgodovini KD »Vesne« nam je podatke posredoval domačin Viktor Bogatec, častni predsednik društva. Povedal je, da so odborniki »Vesne« po vojni prirejali številna kulturna in zabavna srečanja, dali so pobudo za zelo uspešen Festival popevk, na katerem so nastopili domači pevci in kantavtorji, redno je vadila dramska skupina, poleg tega pa je društvo vzpostavilo veliko prijateljskih stikov s podobnimi organizacijami na drugi strani meje. Leta 1949 je uradno nastal tudi Moški pevski zbor.

Kasneje so se časi spremenili in politično ločevanje se je nekoliko zgladilo, nam je povedal predsednik zbora Niko Sirk. Tako je v 60. letih prišlo do ponovne združitve obeh društev (»Vesna«

Mešani pevski zbor »Vesna« iz Križa na proslavi ob 40-letnici ustanovitve

in »A. Sirk«) ter vseh njunih dejavnosti z zboroma vred. Z združitvijo je postal sedež društva ponovno dom »Alberta Sirk«. Kmalu zatem pa je nastopila kriza. Delno so bile tega krive generacijske razlike. Kriza je trajala do leta 1968, ko so prevzeli društvo v roke izključno mladi. »Takrat sem rekel, da sem srečen,« se spominja Viktor Bogatec. »Vsi so bili tako navdušeni za delo...«

Tudi pod vodstvom mladine je bilo društvo nadvse aktivno. Redno je prirejalo razne kulturne večere, zborovske koncerte, srečanja s pobratenimi društvi ipd. Med zanimivimi pobudami pa velja omeniti predvsem Prešernovo proslavo, ki ne poteka po že ustaljenih tirih, pač pa je za Križane priložnost za vsakoletno srečanje s tremi slovenskimi umetniki; od teh je eden književnik, drugi likovnik, tretji pa glasbenik.

Leta 1974 je bil ustanovljen tudi dekliški pevski zbor, ki je predstavljal veliko pridobitev za vse društveno delovanje, saj se je članom pridružilo veliko novih moči. Dekliški zbor »Vesna« je kvali-

teten in je imel že vrsto nastopov in gostovanj tako doma kot v okolici, pa tudi v Sloveniji, Avstriji in po Italiji. Še več je seveda nastopal domači moški zbor, ki dejansko ni nikoli prekinil s svojim delom. 35 let ga je vodil Franček Žerjal. Med drugim je zbor soustanovitelj revije »Pesem ne pozna meja«, na kateri sodeluje šest slovenskih zborov iz Italije, Slovenije in Avstrije. Predsednik zbora Niko Sirk pa je poudaril, da je v daljšem roku bodočnost zbora vprašljiva predvsem zaradi nezanimanja mladih.

V zadnjih dveh letih je KD »Vesna« spet začasno zašlo v slepo ulico. Na zadnjem občnem zboru ni bila predstavljena lista kandidatov in torej tudi niso bili izvoljeni novi odborniki. V bistvu sta aktivna le oba zbora, ostala dejavnost pa je skorajda zamrla. Pričakujemo in prizadevamo si, sta dejala Viktor Bogatec in Niko Sirk, da se bo mogoče z mladimi zmeniti glede bodočnosti našega domačega društva, ki je doslej v vasi odigralo pomembno vlogo. (hj)

Jurij Paljk *Vipavska je lepa taka, kakršna je*

Pred nekaj dnevi sem bil v družbi, ki se je razposajeno pogovarjala pred gostilno o tem, kako bi moral Kras izgledati, pa ne izgleda tako, predvsem nas je vse motila nemogoča arhitektura nekaterih hiš, ki jih sedaj predvsem novi bogatini postavljajo povsod po slovenskem Krasu. Vsi smo bili seveda složni v tem, da je morda drugod še slabše, sam sem še povedal nekaj stvari o gradbenikih iz krajev, kjer sedaj živim, prijetno smo se smejali, bilo nam je lepo.

Ne vem, kaj me je gnalo, da sem spet pohvalil rojstno dolino, Vipavsko, najbrž sem se nanjo v pogovoru navezal zato, ker je Marko vprašal mojo ženo, če je kdaj slišala zvonjenje na Vipavskem, posebnost opoldne, ko se cela dolina oglasi, ko slišiš zvonjenje vseh vasi hkrati. Spet sem hvalil lepoto Vipavske doline, ko je k meni prišel prijatelj in rekel, da si ne more kaj, a da mi vseeno pove, da je po njegovem mnenju Vipavska dolina najbolj zanikrna dolina v Sloveniji. Da mu je sicer žal, ker mora to reči, po očetu je sam pol Vipavca, a da mu ne gre v glavo, zakaj je drugod vse bolj urejeno kot pa na Vipavskem, kjer da je vse raznešeno okrog hiš, ceste nemogoče slabe, »ko pa greš v Vipavski križ, sam ne moreš verjeti, da je tak biser tako zapuščen«, je še dodal.

Neverjetno me je prizadelo, ko je to rekel, res me je zbolelo. Prepričan sem namreč v lepoto svoje doline, kot jih je le malo zaverovanih v svoj rojstni kraj, kateri bi vsakomur moral pomeniti veliko, vsaj Slovencu, slovanski duši. Prav slino sem moral požreti, ko sem začel

z razlago o tem, kakšna razlika je med Goriško in Krasom na eni ter med Vipavsko dolino na drugi strani. Navedel sem nekaj podatkov, ki jih vsi poznamo: od oddaljenosti od italijanske meje do različne miselnosti, dolge poljedelske sezone, različnega pristopa do vere, katališke vere, in tako naprej. Seveda tu nima smisla razlagati vsega, kar smo tam govorili, meni pa je bilo vseeno težko, ko sem odhajal proti domu. Res je, da smo skušali analizirati razlike med eno in drugo stvarnostjo naše Slovenije, res pa je tudi, da nismo imeli časa, da bi se malo globlje o tem pogovorili. Danes namreč nimamo več niti trenutka časa, da bi se o neki stvari pogovorili »do konca«.

Ko sem prisotne vprašal, če vedo, kdaj je bila nova maša zadnjič v Brdih, niso vedeli, Brda so danes zelo bogata slovenska dežela. O Krasu niti nismo govorili, Kosovelovega Krasa namreč ni več, niti tistega, ko so še brine postavljali pred cerkev, »ker bo gospod pel novo mašo«, je pa Kras nekdanjih revežev danes zelo bogat, vsaj večina si lahko danes privoščiti teran in pršut. Včasih so namreč tudi Kraševci, kot Vipavci seveda, prodajali gospodom pršut, da so lahko s prejetim denarjem potem kupili repo in krompir, zase in za svoje otroke.

In tako naprej, veliko tega smo našli.

Takrat se je oglasil Marko, ki je dejal: »Je pa tudi res, da se Kraševci znajo in so se vedno znali pravilno obračati, tudi volili so dobro, če si gledal podatke.« Seveda smo govorili o slovenskem Krasu v Sloveniji in ne o slovenskem Krasu v Italiji. Takrat je pogovor zavil na šaljivo stran in začeli smo s tem, da je drugi Marko povedal in z rokami imenitno pokazal, kako Vipavec nima časa, da bi bil kot Gorenjec vsak dan okrog hiše in bi tam vedno nekaj »rihtal«. Vsi smo

SSK med širšimi...

■ ■ ■ ■ ■

ne bo mogla operativno vključiti v široke evropske procese.

Slednjič je Deželni odbor Svetovnega slovenskega kongresa izhajajoč iz svojega osnovnega poslanstva, ki sta predvsem povezovanje vseh dejavnikov našega prostora ter interes za ustrezno funkcioniranje celotnega slovenstva, ugotovil, da smo Slovenci v zamejstvu s sedanjimi volitvami zamudili verjetno nujno priložnost za resnično skupen nastop. Občutek oddaljevanja različno mislečih posameznikov in političnih opredelitev se v logiki novega časa še dodatno stopnjuje. Na srečo se že z bližnjimi upravnimi volitvami in Trstu odpirajo možnosti za drugačne pristope. Prav tako Deželni odbor po tehtnem preudarku izraža zaskrbljenost zaradi spreminjanja oblike in vsebine »Primorskega dnevnika«. Tudi tukaj ni mogoče mimo vtisa, da opuščamo lepo priložnost za povezovalno delovanje v okviru vseh delov manjšine in da se delimo močnejše, kot bi bilo to želeli. Na vsak način bo deželni odbor storil vse, da bo tudi v bodoče prispeval k čim ugodnejšemu razpletu obeh postavk ter približal vsa naša stališča povsod, kjer bo to le mogoče.

Janez Povše

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

»Civiltà della memoria« imenitna zbirka

Pod pokroviteljstvom Predsedstva deželnega zbora Furlanije Julijske krajine in s pomočjo tovarne Industrie Zanussi Spa in nekaterih deželnih bank je založba Edizioni Studio Tesi iz Pordenona začela izdajati imenitno zbirko, kateri je dala naslov: »Civiltà della memoria«. Gre za zbirko večjega števila knjig, ki naj bi čim lepše in čim točneje opisale velike žene in moške naše dežele tega stoletja, vsaj tako je bilo rečeno v začetku, ko so

beri - širi - podpiraj
NOVI LIST
tednik
slovenske manjšine

zbirko predstavljali. Zbirko knjig izdajajo mesečno in zato so se odločili, da jo imenujejo revija, mesečnik, čeprav gre za prave knjige. Za sedaj so napovedali trintrideset naslovov trintridesetih osebnosti, ki so živele v naši deželi. Zaenkrat še ni nobene ženske med napovedanimi. Z velikim veseljem smo ugotovili, da bosta svoji deli prispevala tudi dva zamejska slovenska avtorja, ki sta tudi najbolj poznana in cenjena zamejska pisatelja. Boris Pahor bo napisal biografijo-študijo o Srečku Kosovelu, Alojz Rebula pa bo prispeval knjigo o Jakobu Ukmarju.

Doslej so že izšle tri knjige, tako da lahko že rečemo nekaj besed o zbirki sami. Vsaka knjiga je zelo lepo tiskana, grafično dobro urejena. Ker pa gre za knjige z biografsko vsebino, je v vsaki knjigi veliko črno-belih

fotografij, ki so lično postavljene med tekst, grafično je knjige obdelal Michele Bomben, kateremu gre seveda velika zasluga za prijetni videz in veliko funkcionalnost. To pa je danes za knjigo še kako pomembno.

Med knjigami, ki so izšle do sedaj, najdemo knjige o Fermu Solariju, Vittoriju Vidaliju in Biagiu Marinu. Vsi trije so nam znane osebnosti, morda še najbolj Vidali, katerega res ni potrebno predstavljati nikomur, saj je tudi o Slovencih v Trstu imel svoje ideje, da ne bomo vedno govorili samo o njegovem komunizmu. Knjigo o Vidaliju je napisal znani časnikar dnevnika »Unità« in Biagijev televizijski sodelavec Mario Passi, ki je Vidalija temeljito spoznal, ko mu je pomagal pisati avtobiografsko knjigo z naslovom »Komandant Carlos«. Biagia Marina poznamo kot velikega pesnika v narečju, ki so ga nekoč govorili v Gradežu. O pesniku, ki so ga nekoč predlagali celo za Nobelovo nagrado, je pisala Edda Serra, ki je vrsto let sodelovala s pesnikom pri urejanju njegovih pesmi. Nino del Bianco je napisal knjigo o Fermu Solariju, furlanskemu voditelju odporniškega gibanja in kasnejšemu velikemu industrialcu, politiku, tudi on je Solarija osebno zelo dobro poznal, bila sta

namreč tovariša iz odporniškega gibanja.

Zbirka knjig ali revija, imenujte zbirko biografij-študij »Civiltà della memoria« kakor hočete, je zelo uspela in imenitna stvar, saj nam pobleže pokaže tiste ljudi, ki so najbolj krojili in s tem nujno tudi pogojevali našo zgodovino. Pohvalno je predvsem to, da skušajo biti pisci biografij čim bolj kratki, pregledni in objektivni. Tako knjiga ni predolga in je zanimiva za vsakogar, ki ga novejša zgodovina naše dežele zanima.

J.P.

tipo-lito
graphart

v novih prostorih

34138 trst
drevored g. d'annunzio 27/e
tel. 040/772151

Člani Zavodnega sveta Državnega učiteljskega »S. Gregorčič« v Gorici, ki se je sestal na svoji redni seji dne 25.2.1992, so vzeli v pretres problematično stanje šolskega centra v ul. Puccini. Pri tem so ugotovili, da so prostori, namenjeni pouku telesne vzgoje, arhivu in laboratorijem nedokončani. Zdi se, da niti v prihodnjem šolskem letu ne bodo še uporabni. Tako stanje pa zavira in hromi didaktično in upravno dejavnost šole. Dosedanje prošnje, naslovljene na pristojne oblasti, so ostale brez ustreznega odgovora. To kaže nesprejemljivo pomanjkanje dobre volje in pozornosti, da bi rešili omenjene probleme.

se seveda strinjali z modro ugotovitvijo nekoga izmed nas, da imajo Gorenjci le krompir in zelje, smreke in krave, dosti, ogromno krav, »če pa imajo še kakšno jabolko, ti rodi tako majhna jabolka, da bi jih na Vipavskem niti s tal ne pobirali«. Vsi smo si bili tudi edini v tem, da so Gorenjci doma blizu Avstrije. Modre ugotovitve so prišle na dan tudi takrat, ko sem rekel, da poznam uglednega gospoda, ki se gre znanega intelektualca, ko je na Kranjskem. Ko pa je prišel nekoč, nedolgo tega je!, v Trst, je postal drugačen. Mirno me je vprašal, po globokem iluminističnem pogovoru, ki sva ga imela, takole: »A vi mogoče veste, kok bi stau dol pr vs v Udinah auspuh za tanou be em ve, tuki u Trstu nemreč velik več stane kok pa u Austriji.« Nisem vedel. On pa je videl mojo zaprepaščenost in ni nadaljeval, tudi potem ne, ko sem mu povedal, da se na avte ne razumem in da ga tudi še nimam, da me tudi ni nič sram, če me žena vozi s svojim avtom, namesto da bi jaz njo.

Potem smo se posloveli, si povedali, kje se spet dobimo, kdaj in kako. Helena se je tako smejala, da ni mogla niti v avto, Marko je namreč spet razlagal, kako neumestno je podiranje kraških prelepkih zidov iz kamnja in postavljanje novih iz betona, to je dejal zavzeto, pristno in v ekstazi umetnika, ki dosti ve o pravi umetnosti in človeku, pristnosti in poštenosti.

In smo šli vsak na svojo stran.

Zvečer sem se v postelji spet spomnil na prijatelja, ki je rekel tisto o Vipavski dolini, bolel me je pridevnik »zanikrna«, še bolj tisto o neurejenosti Vipave in Vipavskega Križa. Potem sem se spomnil svojega otroštva.

Nekega dne so prišli pred našo hišo iz Ljubljane, z avtom, gosposko oblečeni in vsi polni aparatov in kamer. Parkirali so seveda pred našo hišo, ki je ob poti, vprašali niso ničesar. Samo začeli so stra-

šno snemati in slikati, vse: od našega hleva do podstrešnih lin in starih okrašenih »planet«, ki so včasih bile pod strešniki, lepe, rdeče bele, »na roko« delane in pečene, res lepe. Nam iz vasi je bilo vedno nerodno, ko so prihajali gosposko oblečeni med nas v delovnih dneh, z aroganco meščana, ki vedno od vaščana pričakuje, da mu bo ta strel. Tudi odraslim ni bilo prijetno, kaj šele nam otrokom.

Moja mama je vprašala, kaj delajo in takrat je neka gospa rekla, da so ne vem več kakšni raziskovalci in delajo ne vem več kaj. In mama jih je vprašala, zakaj slikajo stare hiše in ne gredo raje slikat novih. Neka gospa s fotoaparatom v roki se je nasmehnila in rekla: »Saj ne veste, kako lepo hišo imate!« In moja mati je odvrnila: »Vseeno pa vi gotovo živite v novi hiši in sem, v to, staro, ne bi prišli nikdar živeti. Najbrž ste tudi vi pustili neke tako staro hišo in odšli v novo, s kopalnico in vsem ostalim, kar k novi hiši spada.« Bila so namreč šestdeseta leta s socializmom in vsem ostalim in na Vipavskem skorajda nihče še ni imel kopalnice v hiši, pa tudi drugod po vaseh ne, čeprav jih je danes tega sram priznati. Spominjam se še, da so Ljubljanci »kar na hitro spakirali« izpred hiše s fičkom bele barve. Mama se je vrnila v hišo in nam otrokom rekla, da gospoda vedno hodi zafrkavat reveže, »odkar svet stoji pokonci«.

Prede sem zaspal, sem pomislil na Martina in na njegove besede. Vedel sem, da ni mislil ničesar slabega, mu tudi ničesar nisem zameril. Čisto malce pred nemirnim počitkom sem se spomnil na Vipavsko dolino in na naravnost kruto avtocesto, ki bo kmalu tekla po njej, in na vse ostalo, »moderno in urejeno«, ki bo prišlo v naslednjih letih, zelo hitro. V trenutku mi je bilo žal za vsem tistim, kar bo s prihodom vsega tega odšlo.

Tudi za raznešenimi borjači in nepopravljivimi hišami, da o razpadajočih strehah in preperelih lesenih gankih niti ne govorim.